

IPENS

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Generacija mekih veština: Budućnost je tu

Generacija mekih veština: Budućnost je tu

Izdavač:

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11010 Beograd, Srbija
Telefon: +381 11 3065 800
Internet adresa: www.bos.rs

U ime izdavača:

Vesna Đukić

Autori:

Ivan Topalović i Goran Radlovački

Dizajn i prelom:

Ivana Jevtić

Lektura:

Marijana Milošević

Štampa:

Dosije studio

Godina: 2020.

Publikacija je nastala kroz projekat „50 ideja za Evropu: Novi lideri, nove mogućnosti“ koji realizuje Beogradska otvorena škola uz podršku Omladinske prestonice Evrope Novi Sad (OPENS). Stavovi i mišljenja izneti u publikaciji predstavljaju stavove autora i ne odražavaju nužno zvanične stavove OPENS-a.

Svi termini koji se u publikaciji koriste u gramatičkom muškom rodu podrazumevaju prirodni muški i ženski rod osoba na koje se odnose.

Zahvalnica

Autori ove publikacije bi želeli najlepše da se zahvale mladima iz Srbije, Hrvatske, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Slovačke, Slovenije, Češke, Austrije, Moldavije i Rumunije koji su učestvovali na konkursu „50 ideja za Evropu“, a naročito nagrađenima u oblasti Future Jobs for Europe koje su i bile osnova ove publikacije. Bez njihovih kreativnih i inovativnih ideja ova analiza odnosno publikacija ne bi bila moguća, a posebno im se zahvaljujemo na istrajnosti u pokretanju promena na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i evropskom nivou.

Omladinska prestonica Novi Sad

Omladinska prestonica Evrope je titula koju je dobio Grad Novi Sad za 2019. godinu. Titulu je nosio grad, ali je ona pripadala svim njegovim stanovnicima od 15-te do 30-te godine. A, OPENS – Omladinska Prestonica Evrope Novi Sad je Savez udruženja koji je tu da, zajedno sa svojim partnerima sprovodi program na osnovu kojih je Novi Sad nosilac laskave titule. OPENS je u 2020. godini, podržao 38 organizacija, koje sprovode 42 programske aktivnosti iz aplikacije, po modelu iz 2018. i 2019. godine kada je OPENS podržao 42 organizacije, koje su sprovele 46 programskih aktivnosti iz aplikacije. Tim aktivnostima je samo u 2018. godini obuhvaćeno 75.000 mladih, a tokom 2019-te je uz 917 aktivnosti direktno i indirektno obuhvaćeno preko 904.000 mladih. OPENS je u 2019. godini realizovao ukupno 1140 aktivnosti, sa ukupno 113 865 direktnih korisnika. Ukupan broj indirektnih korisnika je 1 195 624, dok je ukupan broj korisnika iznosio 1 309 489. Tokom godine učestvovalo je 1264 mladih koji su učestvovali u realizaciji programa.

Generacija mekih veština – Budućnost je tu

Projekat *Generacija mekih veština – Interdisciplinarni program kompetencija za budućnost* teži promeni visokoškolskog obrazovnog sistema kroz uključivanje u obrazovni program veština koje su neophodne za savremeno tržište rada. Takođe, kroz saradnju i dijalog poslovnog sveta sa obrazovnim institucijama ostvariće se jedinstven program koji će poboljšati zapošljivost mladih. Želimo da napravimo značajnu pozitivnu promenu kod mladih koji prolaze kroz proces visokog školstva i prvi put ulaze na tržište rada.

Nesigurnost i nepredvidivost prilikom pronalaska prvog posla ispraviće se prepoznavanjem karijernih potreba studenata. S druge strane, visoko školstvo već dugo nema sluha za promene kroz koje prolazi naše društvo. Osavremenjivanje obrazovnih programa je neophodno za poboljšanje položaj mladih, a samim tim uticaće i na neke makroekonomske procese poput nezaposlenosti i neaktivnosti mladih. Ovo pitanje postalo je još značajnije u vreme pandemije, jer je onlajn-nastava, koja je prethodno postojala samo sporadično, sada dobila svoj pun i dominantan oblik. Informatička pismenost nije samo neophodan uslov za obrazovanje već će i u velikoj meri oblikovati njegov tok i pravac razvoja. Bez digitalnih veština više nije moguće zamisliti ni sadašnjost, a kamoli budućnost.

Iz tih razloga, tim odlučnih mladih će, kreiranjem interdisciplinarnog programa **Generacija mekih veština**, predstaviti moguća rešenja koja bi pratila promenu kurikuluma. Meke veštine su više nego potrebne za današnje poslove, ali one se ne izučavaju na fakultetima. Usvajanjem mekih veština, budući zaposleni mogu biti spremni na sve izazove koji ih čekaju na prvom poslu, a koristiće veštine poput: timski rad, javni nastup, digitalne veštine, upravljanje vremenom i finansijama.

Program treba da ima za rezultat kreiranje priručnika koji bi se primenjivao na fakultetima, ali i u drugim zemljama koje se suočavaju s krizom u obrazovnom sistemu. Projekat internacionalnog karaktera imaće cilj: prikupljanje što više relevantnih uvida u to kako najbolje rešiti probleme s kojim se suočavaju mladi u regionu i šire, a tiču se zapošljavanja.

Ceo proces će pratiti i kampanja javnog zagovaranja kojom će se uspostaviti prostor za normativno uređenje ovog pitanja. Kampanja je dugoročan proces i ona će se sprovoditi i nakon završetka projekta, sve do postizanja promene zakona.

Šta muči studente?

Obrazovanje danas prolazi kroz duboku transformaciju. Ona je posledica kontinuiranih društvenih promena i tehnološke revolucije. Mladi iz Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine su se uz svoje vršnjake iz Evropske unije, kao jedna od najbrojnijih ranjivih grupa, našli u praznom prostoru promene iz stabilnog u fleksibilno doba. Pojavio se niz problema, među kojima je najveći problem zastarelost obrazovnog sistema i njegova neusklađenost s tržištem rada. S jedne strane, percepcija o poslovima se promenila, pojam karijere je dobio drugačiji oblik, dok je s druge strane, obrazovni proces ostao isti, definisan na osnovu poslova koji su se nekad najviše obavljali.

Na fakultetima mladi uče da reprodukuju mišljenje svojih profesora, umesto da nauče da kritički razmišljaju. Zbog opterećenja studija i u žurbi da se postignu sve obaveze, kreativni proces se gubi, a ispitni radovi se šablonski izrađuju. Umeće upravljanja vremenom se izgubilo. To sve čini da studije postanu dosadne, a studenti nezainteresovani. Uči se zbog diplome, a fakulteti upisuju zbog profitabilnih zanimanja. Zastupljenost računara u domaćinstvima se u Srbiji, u odnosu na prethodnu godinu, povećala za 1% i sada čini 73%¹, što znači da treba dodatno raditi na razvoju digitalnih veština. Mlada osoba bez ovih, za današnje vreme, ključnih veština je demotivisana i nedovoljno fleksibilna u odgovorima na sve izazove poslovnog sveta. Primera radi, u Srbiji većina mladih (53%) smatra da obrazovni sistem ne može dobro da odgovori na potrebe tržišta rada.² Sa svojim vršnjacima iz Srbije slažu se mladi u Hrvatskoj, gde oko polovine mladih smatra da tržište rada i obrazovni sistem nisu dobro prilagođeni.³ Slična situacija je i u BiH, gde su mladi posebno istakli problem nedostatka praktične komponente u nastavi i činjenica da se predaje zastarelo gradivo.⁴

Međutim, pozitivna promena polako se uočava, kroz usvajanje koncepta neformalnog obrazovanja i celoživotnog učenja. Mladi uviđaju važnost rada na kompetencijama i sticanju mekih veština koje su danas izuzetno važne za tržište rada. Karijerni centri pri univerzitetima daju svoj doprinos prevazilaženju neusklađenosti tržišta rada i obrazovanja, ali je njihov obuhvat uglavnom ograničen. Prema nekim istraživanjima, čvrste veštine doprinose uspehu samo oko 15%, dok se čak 85% uspeha vezuju za posedovanje mekih veština.⁵

Zato je potrebna inicijativa koja će obuhvatiti veći broj mladih, pružiti im mogućnost za direktno učešće u kreiranju kurikuluma, ali će se istovremeno boriti, kroz dugoročne procese, za rešavanje problema neusklađenosti obrazovanja s tržištem rada. Istovremeno, treba podići svest akademskog sektora, ali i celog društva, kako bi se prepoznao opseg problema i istakao njegov značaj.

1 [Godišnje istraživanje o upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija, Republički zavod za statistiku, 2019.](#)

2 [Mladi u Srbiji 2018/2019, Fondacija Fridrih Ebert, 2019.](#)

3 [Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018/2019, Fondacija Fridrih Ebert, 2019.](#)

4 [Studija o mladima Bosna i Hercegovina, Fondacija Fridrih Ebert, 2019.](#)

5 [Developing Soft Skills in Students](#)

Čemu teže studenti?

Stvaranje uslova za promenu obrazovnih programa u skladu s potrebama na tržištu rada jedna je od ključnih stvari koje treba usvojiti. Takođe, mlade treba uključiti u proces kreiranja obrazovnih programa koji odgovaraju njihovim potrebama, prateći koncept celoživotnog učenja.

Kako dostići tako ozbiljne ciljeve? Za početak, kreiranje interdisciplinarnog programa za studente kroz edukativnu laboratoriju – **EduLab**, koja bi okupila poslodavce, studente i akademski sektor kako bi zajedno kreirali program za sticanje mekih veština za potrebe novih zanimanja. Tako bi se oformila osnova za reformu visokog školstva. Međutim, pošto je plan da se ovaj program primenjuje i u drugim državama, treba ispitati koje tačno meke veštine nedostaju mladima u više država. Stoga je sledeći korak da se mapiraju i usvoje meke veštine studenata u Srbiji, Hrvatskoj i BiH kroz interdisciplinarni program obuka u trajanju od minimum šest meseci.

Nakon što se program obuke uspešno završi, a veštine usvoje i njihova vrednost potvrdi, preći će se na sledeći korak. Kreiranje priručnika, na osnovu uspešno završenog interdisciplinarnog programa, koji bi se razvio u standard primene na svim fakultetima i u drugim zemljama. Tako će se napraviti ozbiljna promenu u shvatanju kako i zašto se neke stvari uče. Zbog toga se program primenjuje u tri zemlje regiona. Percepcija o studiranju i visokom obrazovanju kao negovanju neke naučne discipline ostavlja mlade nespremne za ono što ih čeka kada završe svoje formalno obrazovanje.

S druge strane, tim će raditi na stvaranju formalnih uslova za uključivanje mladih u proces osmišljavanja inovativnih obrazovnih programa. A to bismo postigli kroz sastavljanje dokumenta, predloga praktične politike, koji bi ispitaio mogućnost za uključivanje mladih studenata u kreiranje novih kurikuluma i dao predloge za izmenu normativnih okvira. Pre toga, neophodno je identifikovati segmente koje je potrebno izmeniti, kako bi učešće studenata postalo jednostavno i transparentno. Ovaj dokument bi se predao donosiocima odluka (Ministarstvo obrazovanja, Senat univerziteta, rektori univerziteta, karijerni centri) tokom konsultativnih sastanaka.

Istovremeno, treba upoznati sve zainteresovane strane – mlade, roditelje, poslodavce, akademski sektor s problemom s kojim se suočavaju mladi danas, a koji se tiče neusklađenosti tržišta rada i obrazovnog sistema. Javnom kampanjom, kroz kanale koje koriste zainteresovane strane, mora se ukazati na postojeće probleme i mogućnosti za njihovo rešavanje.

Šta su aktivnosti EduLab-a?

Aktivnosti tima sprovedeće se kroz tri glavne komponente: kampanju podizanja svesti, osnaživanja mladih kroz interdisciplinarni program obuka i kampanju javnog zagovaranja.

Tokom trajanja projekta kroz kampanju podizanja svesti upoznaće se sve zainteresovane strane s problemima s kojima se suočavaju mladi. Kampanju ćemo voditi kroz javnu promociju na društvenim mrežama i to na našim kanalima na društvenim mrežama, objavljivanjem aktivnosti koje sprovodimo, u zavisnosti od toka projekta. Objave će sadržati teme poput osnovnih informacija o interdisciplinarnom programu, značaj mekih veština i neformalnog obrazovanja i drugo.

Tim će pisati tekstove za onlajn-portale koji imaju sadržaj za mlade, a sadržaj tekstova će biti usmeren ka neophodnosti promena u obrazovnom sistemu i šta sve promena generalno može doneti studentima i mladima. Jezik tekstova biće prilagođen publici i imaće cilj da na interaktivan, ali kritički način informiše mlade. Takođe, tim će organizovati gostovanje u podkastima koje najčešće prate mladi, ali i ostala zainteresovana javnost.

Podkasti ostavljaju prostor za detaljnije bavljenje nekom temom, te bi i samo pitanje promene obrazovne paradigme bilo obrađeno sadržajnije. Nasuprot objavama na društvenim mrežama i tekstovima na portalima, podkasti su većeg obima i može im se lako ponovo pristupiti.

Generacija mekih veština

Kada se radi o kreiranju programa obuka za sticanje mekih veština, glavnu ulogu u realizaciji ovog dela projekta imaće tim stručnjaka sačinjen od studenata, profesora i poslodavaca. Oni će imati zadatak da kreiraju interdisciplinarni program mekih veština, koji će se zvati „Generacija mekih veština” i njegov cilj biće pomoć mladima u sticanju neophodnih mekih veština. Stečene veštine biće u direktnoj vezi s potrebama poslodavaca i novim zanimanjima i pomoći će mladima da što brže prevaziđu barijeru između obrazovanja i prvog zaposlenja. Kroz set veština mlada zaposlena osoba će se u najkraćem roku prilagoditi novom poslu. Prednost programa je što su meke veštine one koje se mogu primeniti na najveći set poslova koji su danas na tržištu rada. Meke veštine obuhvataju: upravljanje vremenom i finansijama, umrežavanje, timski rad, kreativno mišljenje, asertivnost, nezavisnost u radu i mnoge druge. Skoro da je nemoguće danas pronaći posao koji ne traži većinu navedenih veština, ako ne i sve nabrojane. Njihovo usvajanje će postati segment bez kog neće biti moguć pronalazak posla.

Program ima i međunarodni karakter, jer će se primeniti u zemljama regiona, Hrvatskoj i BiH. Na taj način će se testirati primena interdisciplinarnog programa i u drugim zemljama i utvrditi da li on odgovara potrebama i mladih i poslodavaca.

Iako će sam kurikulum programa kreirati stručnjaci, naveden je primer kurseva i tema koje se mogu obraditi:

1. Teorija saznanja – Ovaj kurs ima cilj da podstakne kreativno razmišljanje i kritičko mišljenje. Kroz teoriju saznanja, mladi će steći sposobnost da se suoče sa idejama i stavovima koje im se ponude, ali i sa sopstvenim utvrđenim mišljenjima. Ovakvim kursom poslodavac će, zapošljavanjem mlade osobe, dobiti novi ugao gledanja na stvari i nova kreativna rešenja. Kurs već ima svoju primenu i čini neizostavni deo prestižnog *International Baccalaurate* (IB) programa.

2. Design thinking – Dizajnersko razmišljanje dobija sve veću popularnost i primenu u radu. On se ne tiče samo poslova koji se bave dizajnom, već su ga prihvatile najpopularnije kompanije: *Epl*, *Samsung*, *Gugl* itd. Suština *design thinking*-a ogleda se u pristupu rešavanja problema kroz: empatiju, konstantno preispitivanje i testiranje rešenja. Sam proces sadrži mnogo više komponenti, a smisao je promeniti način na koji se razmišlja pri suočavanju s mnogim poslovnim izazovima.

3. Transverzne kompetencije – obuhvataju celinu velikog broja veština koje su ključne za današnje poslove, ali i sam obrazovni proces. Našu realnost čine velike promene na tržištu rada, neka zanimanja nestaju, a nova se ubrzano pojavljuju. Kroz set transverzalnih (prenosivih) kompetencija, osoba stiče mogućnost da se brzo prilagodi novonastaloj situaciji, odnosno novom poslu, tako što poseduje jezgro ključnih veština kao što su – javni nastup, organizacija, upravljanje vremenom, upravljanje finansijama, napredne digitalne veštine, kreativno pisanje i slično. Ove veštine su danas ključne kod većine poslodavaca, a nesumnjivo je da će biti i u budućnosti, bez obzira na prirodu posla.

Nakon završenog programa i procene njegove uspešnosti, eksperti će napisati priručnik za konkretnu primenu programa na univerzitetima i njegovo uključivanje u kurikulum. Ova komponenta će direktno osnažiti meke veštine mladih, a indirektno će se, kroz kreirani priručnik, dugoročno usavršavati veštine mladih. Rezultat ove aktivnosti videće se u ojačanim mekim veštinama studenata u sve tri zemlje u kojima se održao program. Priručnik će sadržati konkretna uputstva za primenu programa i s teorijskog i s praktičnog aspekta. Na pristupačan i jednostavan način svako ko bude hteo moći će da oformi sopstveni program za sticanje mekih veština. Takođe, mladi će pomoću istog priručnika moći sami da nauče nove veštine, jer će sadržati i lekcije i vežbe za samostalan rad. Da bi došao do što većeg broja mladih, priručnik će se poslati svakoj visokoškolskoj ustanovi.

Da bi interdisciplinarni program **Generacija mekih veština** bio uobličen i dobio svoju konkretnu formu, tim će sprovesti kampanju javnog zagovaranja za pronalaženje mehanizama za uključivanje programa u obavezni kurikulum na univerzitetima. Sam značaj veština koje pruža program nije dovoljan. Stoga će eksperti kreirati dokument kojim će ispitati koje korake je neophodno preduzeti za uključivanje interdisciplinarnog kursa u obavezni fakultetski program, ali i za uključivanje studenata u aktivno kreiranje programa.

Kroz konsultativne sastanke s donosiocima odluka i drugim relevantnim stranama podeliće se dokument. Održaće se minimum četiri sastanka, po jedan s predstavnicima Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Senatom univerziteta, rektorima univerziteta i karijernim centrima. Ovaj segment predstavlja dugoročan proces i deo je kampanje kojom će se tim baviti i u budućnosti.

S kim treba raditi?

Direktnu ciljnu grupu obuhvataju:

1. Mladi studenti iz Srbije, Hrvatske i BiH. Pored studenata tu spadaju i oni mladi koji su završili fakultet i u potrazi su za prvim poslom, od 19 do 30 godina.

2. Zaposleni u visokoškolskim ustanovama – na fakultetima i visokim školama i to pre svega – asistenti i docenti, kao osobe koje su najčešće u direktnom kontaktu sa studentima, ali i profesori čija ekspertiza može pomoći u kreiranju interdisciplinarnog programa.

3. Donosioci odluka – zaposleni u Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, zaposleni u rektoratima univerziteta.

Indirektnu ciljnu grupu čine sve zainteresovane strane koje nisu direktno uključene u program – roditelji i poslodavci.

Kako preneti ključne poruke?

O aktivnostima tima i o mekim veštinama razgovaraće se sa zainteresovanom javnošću koja je direktno usmerena na mlade. Pored standardnih vidova komunikacije kroz objave na društvenim mrežama, u planu je diseminacija rezultata i kroz medije čija su direktna publika mladi.

Komunikacija bi se odvijala kroz:

1. Članke na portalima koje prate mladi o važnosti mekih veština, jezikom prilagođenom mladima.
2. Gostovanja u podkastima koje prate mladi, razgovor o npr. „novoj vreloj temi u gradu” – Promena obrazovne paradigme.

Prilikom pronalaska relevantnih medija s kojima će se sarađivati, neophodno je uraditi malo istraživanje i pronaći medije koji se što relevantnije bave odgovarajućom temom. Ne treba isključiti ni lokalne medije i radio kada se vodi kampanja informisanja ljudi o problemima studenata. Informacije koje se prenose moraju biti što jasnije, a poruke jednostavne, uz izbegavanje korišćenja stručnog jezika.

Takođe, kako je cilj da se prikupi što više povratnih informacija o našem interdisciplinarnom programu, priručnik će se prezentovati i na nekim konferencijama koje se bave obrazovanjem (*Euroguidance Conference, WISE International Conference*).

Kreirani predlog praktične politike predaće se donosiocima odluka (Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Senat univerziteta, rektori univerziteta, karijerni centri) na konsultativnim sastancima na kojima bi oni bili upoznati s problemima studenata, ali i predlozima kako da se problemi reše. Jasno je da je za rešavanje strukturnih problema potrebno više od sastanka i da je to dugotrajni proces. Međutim, tim će se sve vreme aktivno zalagati za promene tako što će i u budućnosti nastaviti da se bavi ovom temom.

A sad malo o rizicima i novim saznanjima

Potencijalni rizici pri implementaciji projekta mogu uključivati vanredne situacije zbog kojih neće biti moguće putovati u zemlje regiona i održavati obuke. To može ugroziti regionalnu komponentu projekta. Rizik može biti i nedovoljna želja donosilaca odluka za saradnju i aktivno učešće u konsultativnim sastancima.

Naš cilj je: kreiranje održivog mehanizma podrške mladim studentima da se aktivno uključe u kreiranje kurikuluma koje odgovara zanimanjima za 21. vek, kao i omogućavanje mladima da, u saradnji s profesorima, steknu ključne kompetencije i usvoje sliku o obrazovanju kao celoživotnom procesu. Inovativnost koju bi doneo projekat uključuje i probijanje barijera između profesora i studenata kroz direktnu i transparentnu saradnju koja bi koristila svima – profesorima da se usavršavaju i odgovaraju na potrebe studenata i mladima da lakše usvoje potrebna znanja i veštine.

Procenu uspešnosti pratio bi tim akademskih stručnjaka, poslodavaca i studenata koji čine EduLab, a koji bi ocenjivali tok i program interdisciplinarnih obuka. Njihov zadatak bio bi da procene, kroz ulazne i izlazne intervju s polaznicima, da li stečene veštine stvarno odgovaraju potrebama traženih zanimanja. Istovremeno, potrebno je ispratiti da program ne odstupa previše od obrazovnog profila za koji se studenti školuju. Fleksibilnost programa treba da podstakne prilagođavanje u svim sferama i disciplinama – npr. u društvenim i u prirodnim naukama.

Lessons learned: Evaluacije će omogućiti projektnom timu da proceni tok projekta, uoče prepreke na koje su nailazili i razmisle kako da ih prevaziđu sledeći put. Naučene lekcije omogućiće bolji i efikasniji rad u budućnosti. Ključni deo održivosti ovog projekta korespondira s misijom cele inicijative – dugoročna promena i osavremenjivanje obrazovnog sistema.

Kako je strateška opredeljenost tima usmerena ka većoj zapošljivosti mladih, planira se usavršavanje priručnika i podsticanje drugih organizacija i institucija da testiraju uspešnost priručnika. Ukoliko bi priručnik postao standard u primeni mekih veština, onda bi nova generacija mladih stvarno i bila **generacija mekih veština**.

Korisna literatura

Publikacije

- Dekić, M. i Jevtić, M.(2020). *Design Thinking*. Finesa: Beograd.
- Jarić, I. (2010) *Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: Problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom univerzitetu*. Institut za filozofiju i društvenu teoriju: Beograd.
- Lađevac, B. (ur.), (2019). *Mladi u Srbiji 2018-2019*. Friedrich Ebert Stiftung: Beograd.
- Stojanović, B. i Ivković, A. (2020). *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. godina*. Krovna organizacija mladih Srbije: Beograd.
- Batelić, J. (2017). *Regionalni portfolio veština zapošljivosti mladih*. Beogradska otvorena škola: Beograd.

Vebsajtovi

- Salto-Youth: <https://www.salto-youth.net/>
- EuroGuidance Center: <https://euroguidance.rs/>
- Fondacija Tempus: <https://tempus.ac.rs/>
- Skills Panorama: <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Program: Otvoreni metod koordinacije u obrazovanju i obuci: <http://omk-obrazovanje.gov.rs/>
- EPAL – Elektronska platforma za obrazovanje odraslih u Evropi: <https://epale.ec.europa.eu/sr>

IPENS

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

